

Obsah

1. Vladimír Štefko: Prečo Ferdinand Hoffmann 5
2. Vladimír Štefko: Meandre života Ferdinanda Hoffmanna 9
3. Vladimír Štefko: Od recenzistiky k teatrológii 27

Recenzie, referáty a spory Ferdinanda Hoffmanna

- Ferdinand Hoffmann: Poznámky o hostovaní Slovenskej činohry SND na vidieku 47
- Ferdinand Hoffmann: Banking-Haus Khuvich & Comp. 50
- Ferdinand Hoffmann: Zo Slovenského národného divadla 52
- Ferdinand Hoffmann: Momentky z Pytliakovej ženy 54
- Ferdinand Hoffmann: Jonáš Záborský na scéne SND 57
- Ferdinand Hoffmann: Slovenská činohra SND mimo Bratislavy 60
- Ferdinand Hoffmann: Slovenská činohra SND mimo Bratislavy (dokončenie) 63
- Ferdinand Hoffmann: Zo Slovenského národného divadla. Človek, ktorého zbili 71
- Ferdinand Hoffmann: Zo Slovenského národného divadla. Barbora 76
- Ferdinand Hoffmann: Pravda o Tajovského hre Prevrat 80
- Ferdinand Hoffmann: Slovenské divadelníctvo pred veľkými zmenami 81
- Ferdinand Hoffmann: Zo Slovenského národného divadla. Krečinskij sa žení 84
- Ferdinand Hoffmann: Poznámky. Ťažkosti divadelnej kritiky 86
- Ferdinand Hoffmann: Zo Slovenského národného divadla. Veselo sa točíme dokola 89
- Ferdinand Hoffmann: Zo Slovenského národného divadla. Hora volá... 92
- Ferdinand Hoffmann: Zo Slovenského národného divadla. Vzburá v rodine 95
- Ferdinand Hoffmann: Dvanáste celoslovenské divadelné závody 99
- Ferdinand Hoffmann: Dvanáste celoslovenské divadelné závody (dokončenie) 109
- Ferdinand Hoffmann: Trináste celoslovenské divadelné závody (pokračovanie) 113
- Ferdinand Hoffmann: Nové divadelné hry z časov prevratových 116
- Ferdinand Hoffmann: VHV: Divé husi 117
- Ferdinand Hoffmann: Ivan Stodola: Bačova žena 119

Ferdinand Hoffmann: Kariéra Jožky Púčika...	120
Ferdinand Hoffmann: Matka	122
Ferdinand Hoffmann: Mária	123
Ferdinand Hoffmann: Nepredvídaná návšteva	125
Ferdinand Hoffmann: Slovo o divadle (Poznámky k divadelným kritikám Andreja Mráza)	126
Andrej Mráz: Divadelný odborník v úzkych	152
Július Pašteka: Polemický spor Hoffmann – Mráz v divadelnom kontexte (Zrážka režiséra s kritikom)	154
Ferdinand Hoffmann: Národne-socialistické divadlo	166
Ferdinand Hoffmann: Tido J. Gašpar, prvý slovenský dramaturg	178
Ferdinand Hoffmann: Slovenské divadlo	187
4. Dária Fojtíková Fehérová: Ferdinand Hoffmann – rozhladený dramaturg	200
Články Ferdinanda Hoffmanna o divadelnej dramaturgii a organizačných otázkach	
Ferdinand Hoffmann: Nová sezóna Slovenskej činohry SND	214
Ferdinand Hoffmann: Milý Janko...	219
Ferdinand Hoffmann: O Východoslovenskom národnom divadle v Košiciach	220
Ferdinand Hoffmann – Andrej Plávka: Poslanie slovenskej činohry. Rozhovor s dramaturgom činohry SND Ferdinandom Hoffmannom	224
Ferdinand Hoffmann: Hrajte veselohry!	226
Stanovisko dramaturga činohry SND Ferdinanda Hoffmanna k smerniciam ministerstva školstva a národnej osvety	227
Ferdinand Hoffmann: Dramatická úprava divadelnej hry	229
Michal Dubec [Ferdinand Hoffmann]: Sestry. Komédia v 1 dejstve	236
5. Martin Timko: Ferdinand Hoffmann – prvý moderný slovenský režisér	253
Kritiky divadelných réžií Ferdinanda Hoffmanna	
p. v.: Pohostinské vystúpenie režiséra F. Hoffmanna v SND	296
A. E.: Život na farme a jeho problémy (K premiére O'Neillovej hry „Túžba na farme“)	297
L. Z. [Ludo Zúbek]: Eugen O'Neill: Túžba na farme	297

- Jdv. [Josef Dvořák]: Slovenská činohra hľadá režiséra? **299**
- „Túžba na farme“ **300**
- G. R. [Gabriel Rapoš]: Americká hra na scéne SND **301**
- Jdv. [Josef Dvořák]: Dramatik zúrivosti **301**
- Zk. [Zoltán Rampák]: O’Neillova hra v SND **303**
- jk.: Túžba na farme **305**
- ok. [Ján Okál]: Hra vášne **307**
- er: Túžba na farme. Premiéra O’Neillovej hry v Bratislave **308**
- Beta. [Jindra Hušková]: O’Neill na scéne SND v Bratislave **308**
- J. S. [Ján Sedlák]: Obnovená Urbánkova hra v SND **311**
- Andrej Mráz: Patria Urbánkove hry na scénu SND? **312**
- Jak [Andrej Kostolný]: Z našich divadelných aktualít. Hra laureáta Nobelovej ceny O’Neilla na scéne SND **315**
- J. S. [Ján Sedlák]: Úspech O’Neillovej hry: Dni bez konca **316**
- bh: O’Neill na bratislavské scéně **317**
- L. Z. [Ludo Zúbek]: O’Neillova dvojnícka hra **318**
- J. S. [Ján Sedlák]: Nušičov „Nebožtík“ v SND **321**
- Jak [Andrej Kostolný]: Nová Barčova hra „Na konci cesty“ na scéne SND **323**
- (r. c.): Hodnotná hra v SND **324**
- A. M. [Andrej Mráz]: Dramatický autor na začiatku cesty **325**
- J. S. [Ján Sedlák]: „Pygmalion“ v SND **328**
- A. M. [Andrej Mráz]: Prvá činoherná premiéra v SND **329**
- A. M. [Andrej Mráz]: Veľké predstavenie **332**
- (r. c.): Pred západom slnka **335**
- Rudo Mrlian: Ťažká Hauptmannova hra na scéne SND **336**
- jef- [Jozef Felix]: Premiéra Hauptmannovej drámy na scéne SND **338**
- A. M. [Andrej Mráz]: Silvestrovské predstavenie **341**
- jef- [Jozef Felix]: Veselohra „Chlapci, dievčatá a psi“ v SND **343**
- A. M. [Andrej Mráz]: Nová veselohra v SND **345**
- (r. c.): Chlapci, dievčatá a psi **347**

- A. M. [Andrej Mráz]: Demikát (I.) **349**
- A. M. [Andrej Mráz]: Demikát (II.) **351**
- P.: Hra o masťnom hrnci **354**
- K. M. [Karol Matliar, pseudonym Andreja Mráza]: Barč-Ivanova veselohra „Masťný hrniec“ **356**
- Dr. L. Babčín [Jozef Ambruš]: O hre Júliusa Barča-Ivana: Masťný hrniec **357**
- D-a [Juraj Valach]: A ešte o tejto sezóne **360**
- Rd [Štefan Polakovič]: Masťný hrniec znova na obzore **363**
- jef- [Jozef Felix]: Premiéra v SND **364**
- Viera Šetková: Ešte okolo Hernaniho a Jánošíka. Odpoveď Jánovi Štefánikovi **366**
- Lea Mrázová; D-a [Juraj Valach]: Hugov Hernani na scéne SND (Dva referáty) **368**
- jef- [Jozef Felix]: Hernani na scéne SND **372**
- ý. [Andrej Vrbacký]: Hernani **375**
- Dr. Milan Pišút: Preklad Hugovej drámy „Hernani“ **376**
- K. M. [Karol Matliar, pseudonym Andreja Mráza]: Prvá činoherná premiéra: Stodolov „Čaj u pána senátora“ **379**
- ok. [Ján Okál]: Ivan Stodola: Čaj u pána senátora. Režiroval Ferdinand Hoffmann **380**
- em-: Ivan Stodola: Čaj u pána senátora **381**
- A. M. [Andrej Mráz]: Prvá činoherná premiéra **382**
- K. M. [Karol Matliar, pseudonym Andreja Mráza]: Kellovo predstavenie v SND **385**
- jef- [Jozef Felix]: Prvá premiéra na scéne SND **386**
- Dr. Schw.: Čaj u pána senátora **388**
- Z. R. [Zoltán Rampák]: Dantonova smrť **390**
- A. M. [Andrej Mráz]: Hra o revolucionároch **391**
- ok. [Ján Okál]: Dráma z francúzskej revolúcie **396**
- jef- [Jozef Felix]: Büchnerova Dantonova smrť na scéne SND **397**
- zk [Zoltán Rampák]: Büchnerova „Dantonova smrť“ v SND **400**
- J. S. [Ján Sedlák]: Dráma zo života francúzskej revolúcie **401**
- Jozef Felix: Pekný preklad drámy **403**
- D-a [Juraj Valach]: Büchner: „Dantonova smrť“ **404**

- Dr. Schw.: Dantonova smrť **407**
- O'Neillova Americká Elektra na javisku Slovenského národného divadla **409**
- zk [Zoltán Rampák]: Premiéra O'Neillovej „Americkéj Elektry“ v SND **410**
- J. S. [Ján Sedlák]: Mohutná dramatická trilógia v SND (Eugen O'Neill: Americká Elektra) **411**
- jef- [Jozef Felix]: O'Neill na scéne SND **413**
- Z. R. [Zoltán Rampák]: Premiéra „Americkéj Elektry“ **415**
- A. M. [Andrej Mráz]: Americký problematik **417**
- D-a [Juraj Valach]: Eugen O'Neill: „Americká Elektra“ **420**
- ok. [Ján Okál]: Neuveriteľné príhody pána Haťapku. Karla Lužanská: „Haťapka spraví všetko“ **423**
- Andrej Mráz: Fraška a iné veci **424**
- jef- [Jozef Felix]: Veršovaná hra o Jánošíkovi **428**
- Y. [Štefan Zlatoš]: Jánošík v novom rúchu **431**
- ok. [Ján Okál]: Nové pojetie Jánošíka. Mária Rázusová-Martáková: „Jánošík“ **432**
- KTK.: Vážne slovo na adresu Jánošíka M. Rázusovej-Martákovvej **433**
- J. S. [Ján Sedlák]: Veršovaná hra o Jánošíkovi **434**
- jl: Premiéra Martákovvej Jánošíka **437**
- J. S. [Ján Sedlák]: Nový Jánošík **442**
- Michal Chorváth: Premiéra Jánošíka od M. Rázusovej-Martákovvej **444**
- gr- [Gabriel Rapoš]: Premiéra talianskej veselohry na scéne SND **448**
- D-a [Juraj Valach]: Aldo de Benedetti: „Kytica ruží“ **449**
- jef- [Jozef Felix]: Talianska veselohra **450**
- Divadelný list. „Kytica ruží“ **451**
- ok. [Ján Okál]: Dvaja tragédi v komédii. Aldo de Benedetti: „Kytica ruží“ **452**
- A. M. [Andrej Mráz]: Kytica ruží **453**
- jl: Premiéra novej veselohry v SND **454**
6. Ferdinand Hoffmann: Nové Slovenské národné divadlo **457**

7. Jaroslav Blaho: Ferdinand Hoffmann – režisér Slovenského spevokolu
(1932 – 1937) a činohry Slovenského národného divadla (1938 – 1941) **463**

Svedectvá

Rudolf Mrlian: Vyhraneným subjektivismom... **506**

Zoltán Rampák: Ako prekladateľka... **506**

Ján Marták: Nie menší význam... **508**

D-a [Juraj Valach]: A ešte o tejto sezóne... **511**

Juraj Valach: Divadlo skončilo sezónu **514**

Ladislav Lajcha: Jamnický sa zbližil... **515**

Ladislav Čavojský: Do bratislavského divadla... **517**

František Dibarbora: Ja som to šťastie mal... **520**

Gustáv Valach: Služba človeku – služba pravde **521**

Zomrel Ferdinand Hoffmann **521**

Ján Jaborník: Mladosť ako vek a téma **525**

Súpis prekladov Ferdinanda Hoffmanna **528**

Súpis réžií Ferdinanda Hoffmanna v ochotníckom a profesionálnom divadle **530**

Použitá literatúra **533**

Literatúra na ďalšie štúdium **542**

Obrazová dokumentácia **543**

Menný register **546**

Je svojím spôsobom zvláštne, že Ferdinand Hoffmann, sám aktívny režisér v Slovenskom spevokole, kde sa väčšina jeho inscenácií vyznačovala osobitou interpretáciou dramatického diela, vo svojej recenzistike réžii nevenoval mimoriadnu pozornosť. Aj on, ako iní, v dobovej tlači písal o starostlivej réžii, dobrom poňatí diela, poctivej scénickej práci. Zmienky o poetike inscenácie nájdeme v jeho recenziách zriedkavo. Napr. Borodáčovu inscenáciu Gogoľovho *Revízora* (SND 1936) charakterizoval lakonicky: „Hralo sa realisticky, tak po starom...“¹² Súvisí to hádam aj s tým, že Hoffmann dramaturg a režisér sa na scéne Spevokolu ešte len formoval. Ale nepochybne väčší súvis nachádzame v nevyhranenosti činohry SND pod Borodáčovým vedením. Otázka osobitnej interpretácie ešte nebola dostatočne aktuálna, ešte nebolo režijných síl, ktoré by dramatickému textu dali iné, nové či zvláštne vyznenie. Kategória „starostlivej réžie“ bola najbežnejšou. Zmenu privodili až režiséri Hoffmann, Jamnický a Budský v štyridsiatych rokoch (Viktor Šulc v českej činohre SND). Navyše pri premiérach pôvodných i preložených hier išlo o prvé uvedenie, bez kontextu inscenačnej tradície, ktorú možno a treba prekonávať. A tak aj novo pôsobiaci kritik Hoffmann písal predovšetkým o hrách – ale zdôrazniť treba, že skúmal ich divadelné, nielen literárne, kvality. Podrobnejšie sa obvykle venoval herectvu, ktoré „neznámkoval“ zaužívanými prívlastkami, ale hľadal v ňom osobitosti stvárnenia, logiku konania javiskových postáv, variabilitu výrazových prostriedkov. A keďže sledoval inscenácie SND kontinuálne, mohol v hereckej tvorbe aj hľadať a nachádzať zmeny, vývin, vzostup či opakovanie aj vzhľadom na obsadzovacie stereotypy. Tie však často podmieňovala málopočetnosť súboru a mnoho premiér vytvorených za krátky čas – obvykle od septembra do apríla bežnej sezóny.

Pomerne hojne si všímal scénografické riešenia. Hospodárska situácia SND aj v tridsiatych rokoch bola neutešená, a tak sa na výprave šetrilo, neraz sa zostavovala z fundusu. Platilo to aj o kostýmovaní. No divadelný kritik, ktorý nevnímal inscenáciu iba ako oživený a zhmotnený dramatický text, ale ako súborné dielo využívajúce celú škálu výrazových prostriedkov, kládol aj na scénografiu náročné kritériá. Keď vítal novú hru Ivana Stodolu *Bankinghouse Khuvich and Company* (SND 14. 12. 1935), pristavil sa aj pri modernistickej scénografii. „Scénická výprava bola v rukách Ludovíta Fullu. Postavil podkrovný byt s dvoma miestnosťami, ktoré poskytli možnosť simultánnej hry v horizontálne členenej scéne, a okrem toho otvoril pohľad na vrcholy mrakodrapov so svetelnými reklamami. I vo výprave chcel sa uplatniť výraz pre grotesknosť, ale dosiahlo sa i toho, že scéna bola roztrieštená farbou i plochami tak, že herec sa v nej strácal. A najmä v druhom dejstve, ktoré sa odohráva večer, bola scéna zbytočne presvetlená všetkými možnými farbami slnečného spektra, čo len zväčšovalo túto roztrieštenosť.“¹³ Ak ocenil tendenciu ku groteske, na čo dáva podnet aj Stodolova hra (a Hoffmann to nezabudol zdôrazniť), menej sa mu pozdávalo, že herec nemal v inkriminovaných pasážach dominantné postavenie.

O chvíľu nasleduje iná scéna. Veronka v zlej predtuche beží pozrieť do maštale Brezul'u. Floriš vie, že kravičky už tam niet, veď ju prepil. A zasa hvízda...

Matka Pavloňová, ktorú hrá pani Sýkorová, ostala s ním sama. Zahriakne ho! No Floriš píska. Vyzývavo a odporne rozlieha sa jeho hvízdanie v dusivej atmosfére dramatického napätia.

- Nehvízdaj! - vykrikuje nazlostená matka, - ako by mi klince do srdca vrážal pri tvojom hvízdaní.

A Floriš hvízda a hvízda... bezočive.

Drása to nervy nielen jeho partnerky, lež i obecnstva tak, že to človeka temer dvíha zo stoličky.

- - -

Réžia úmyselne a cieľavedome tvorí toto ovzdušie, aby potom doň vhodila zvesť, že maštal' je prázdna a Brezule niet.

*

V druhom dejstve Imrich Mišún, ľudsky teple a sympaticky podaný Štefanom Figurom, prinesie Florišovmu dieťaťu, ktorého sa Veronka ujala, do daru kravičku. Matke Sýkrovej vyhrknu najsamprv slzy vďačnosti, potom jej plač prechádza v radostné vzlykanie a napokon, keď ju Mišún utešuje, aby neplakala, ale radšej išla Brezul'u opatriť, vrhne sa naň a pri slovách - Ach, Brezul'a, Brezul'ka moja drahá, dobrá! - objíme Mišúna, potľapkáva ho a v slzách ho vybozkáva, akoby on bol tou Brezul'ou.

- - -

Je to neodolateľný bezprostredný humor, ktorý ako liečivý balzam naplní naše srdcia tak, že mnohí sa neubránia tým istým slzám radosti, ktoré vidíme na javisku.

*

V nasledujúcom dejstve je ešte jeden moment, ktorý ujde pozornosti nedivadelníka. Večeria sa. Na stole sú zemiaky a mlieko. Veronka prisadne, nahne sa k mise, ktorá je v prostriedku stola, naberá zemiak na lyžicu a pevným, gracióznym pohybom nesie ho k ústam. Ale ruka sa zastaví pred ústami, počká, kým matka dohovori, a potom odhodlane vsunie jedlo do úst. Zemiak sa zapije mliekom a ruka ešte raz načiera do misy, aby s lyžicou vykonala pút k ústam bezpečne a s takým sedliackym pôvabom, že chvíľu pochybujete, či je to hra, a či je to vôbec možné, takto jesť. Veď to hraničí s virtuóznou ekvilibristikou, čo ruka Veronky robí v povetrí. Lebo jej pohyb je náramne jednoduchý, žiadna nútenosť, žiadne trhnutie, všetko zdá sa byť také prosté a zrejmé, ako Kolumbovo vajce, ale skúste to spraviť a uvidíte!...